T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Çanakkale Onsekiz Mart University

BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

JOURNAL OF BİGA ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY

CİLT 2 ● SAYI 2 ● YIL 2021
VOLUME 2 ● NUMBER 2 ● YEAR 2021

E-ISSN: 2757-573X
http://biibf.dergi.comu.edu.tr/
biibfdergi@comu.edu.tr

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Çanakkale Onsekiz Mart University

BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

JOURNAL OF BİGA ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY

CİLT 2 ● SAYI 2 ● YIL 2021
VOLUME 2 ● NUMBER 2 ● YEAR 2021

BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF BİGA ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (BİİBFD) yılda Üç (Nisan, Ağustos ve Aralık) kez yayınlanan ulusal hakemli bir dergidir. Gönderilen yazılar ilk olarak editörler ve yazı kurulunca bilimsel anlatım ve yazım kuralları yönünden incelenir. Daha sonra uygun bulunan yazılar alanında bilimsel çalışmaları ile tanınmış üç ayrı hakeme gönderilir. Hakemlerin kararları doğrultusunda yazı yayımlanır veya yayımlanmaz.

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan yazılarda fikirler yalnızca yazar(lar)ına aittir. Dergi sahibini, yayıncıyı ve editörleri bağlamaz. Bu yayında yer alan tüm çalışmalar başvuru anında ve yayın öncesi olmak üzere iki kez iThenticate uygulaması aracılığıyla benzerlik taramasından geçirilmiştir.

Yayın Türü: Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli: 4 Aylık (Nisan-Ağustos-Aralık) Türkçe ve İngilizce

Tüm hakları saklıdır. Önceden yazılı izin alınmaksızın hiçbir iletişim, kopyalama sistemi kullanılarak yeniden basılamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (BİİBFD)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Ramazan Aydın Yerleşkesi, Ağaköy, Biga, Çanakkale,
Turkey Phone: +90 (286) 335 8738 Fax: +90(286) 3358736
Web: http:// http://biibf.dergi.comu.edu.tr / E-mail: biibfdergi@comu.edu.tr

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (BİİBFD); ***Index Copernicus International, ASSOS İndeks, Academic Resource Index, International Institute of Organized Research (I2OR) ve Journal Factor*** tarafından indekslenmektedir

E-ISSN: 2757-573X

BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF BİGA ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY

Cilt 2 ● Sayı 2 ● Yıl 2021 / Volume 2 ● Number 2 ● Year 2021

E-ISSN: 2757-573X

SAHİBİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ercan SARIDOĞAN

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Serdar KURT (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Biga İİBF)

EDİTÖR YARDIMCILARI

Prof. Dr. Cüneyt KILIÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Biga İİBF)
Dr. Öğr. Üyesi Polat YÜCEKAYA (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi- Gelibolu Piri Reis MYO)

ALAN EDİTÖRLERİ

Prof. Dr. Bünyamin BACAK (Çalışma Eko. ve End. İlişkileri- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Hikmet YAVAŞ (Kamu Yönetimi- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Meliha ENER(İktisat-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Nazan YELKİKALAN (İşletme- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Selçuk İPEK (Maliye- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Soner KARAGÜL (Uluslararası İlişkiler- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Mesut SAVRUL (Ekonometri- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

YARDIMCI ALAN EDİTÖRLERİ

Doç. Dr. Burcu KILINÇ SAVRUL (İktisat-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Erdal AYDIN (İşletme- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa KARA (Kamu Yönetimi- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Özgür TOPKAYA (Çalışma Eko. ve End. İlişkileri- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cemre PEKCAN (Uluslararası İlişkiler- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Sabri Sami TAN (Maliye- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Verda DAVASLIGİL ATMACA (Ekonometri- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

DİL EDİTÖRÜ

Doç. Dr. Özgür TOPKAYA (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Biga İİBF)

YAZI İŞLERİ

Arş. Gör. Nazife Zeynep ÇAKIR (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Arş. Gör. Tahir Anıl GÜNGÖRDÜ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

DANIŞMA KURULU/Alfabetik Sıra ile

ACER Yücel (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
AKATAY Ayten (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AKCAN Ahmet Tayfur (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
AKDEMIR Ali (Arel Üniversitesi)
ATMACA Metin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYDIN Ahmet (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
AYDIN Erdal (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYDIN Murat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYTEMİZ Levent (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
BACAK Bünyamin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
BAYAR Yılmaz (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
DARICI Burak (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
ENER Meliha (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
GÜLOĞLU Bülent (İstanbul Teknik Üniversitesi)
İNCEKARA Ahmet (İstanbul Üniversitesi)
İPEK Selçuk (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KARAGÜL Soner (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KAYA İbrahim (İstanbul Üniversitesi)
KILIÇ Cüneyt (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KURT Serdar (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
MURAT Sedat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ÖZEKİCİOĞLU Halil (Akdeniz Üniversitesi)
ÖZCAN Burcu (Fırat Üniversitesi)
SARIDOĞAN Ercan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
SART Gamze (İstanbul Üniversitesi)
SEREL Alpaslan (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
ŞAHİN Levent (İstanbul Üniversitesi)
TAŞ Fatma (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
UĞUR Suat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
YAVAŞ Hikmet (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
YELKİKALAN Nazan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
YİĞİT Yusuf (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

HAKEM KURULU/Alfabetik Sıra ile

AKATAY Ayten (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AKCAN Ahmet Tayfur (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
AKYILDIZ Murat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AKDEMİR Ali (İstanbul Arel Üniversitesi)
ALBAYRAK Barış (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ATMACA Metin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYDIN Erdal (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYDIN Murat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
AYDIN Ahmet (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
BABA Gürol (Ankara Üniversitesi)
BACAK Bünyamin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
BALAN Feyza (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
BAYAR Yılmaz (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
DARICI Burak (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)
DİLBAZ A. Nur (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ELAGÖZ İsmail (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KANTEN Selahattin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
KANTEN Pelin (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KARAGÜL Soner (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KILIÇ Cüneyt (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KILINÇ SAVRUL Burcu (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
KURT Serdar (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
KURT Ünzüle (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ÖZEKİCİOĞLU Halil (Akdeniz Üniversitesi)
ÖZCAN Burcu (Fırat Üniversitesi)
PAZARCIK Yener (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
POLAT K. Ebru (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
SAVRUL Mesut (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ŞAHİN Levent (İstanbul Üniversitesi)
TAN Sabri Sami (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
TOPKAYA Özgür (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
TORUN Mustafa (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

ENER Meliha (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
EROĞLU Umut (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
EROĞLU Filiz (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
GÖKTEPE Ahmet Orkun (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
GÖRÜN Mustafa (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
GÜLER Ruhi (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
İNCEKARA Ahmet (İstanbul Üniversitesi)
İPEK Selçuk (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
TUNALI HaliL (İstanbul Üniversitesi)
UĞUR Suat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
YAVAŞ Hikmet (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
YAVUZ ATAKLI Rüya (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
YELKİKALAN Nazan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
YİĞİT Yusuf (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
YILDIRIM Tansoy Yavuz (Bandırma Onyedi Eylül Üniv.)
YILDIZ Tayfun (Ardahan Üniversitesi)

MİSAFİR HAKEM KURULU/Alfabetik Sıra ile

ARICIGİL ÇİLAN Çiğdem (İstanbul Üniversitesi)
ERDEN AYHÜN Sena (Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.)
KÖLEOĞLU Nilay (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
ÖZDEMİR Serkan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
SEZGİN Funda Hatice (İstanbul Üniversitesi)
TOPBAŞ Ferhat (İzmir Demokrasi Üniversitesi)
YÜCEKAYA Polat (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF BİGA ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY

Cilt 2 ● Sayı 2 ● Yıl 2021 / Volume 2 ● Number 2 ● Year 2021

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

İçindekiler / Contents…… vi

Ticari Özgürlükler ve Kamu Harcamaları Perspektifinden Türkiye'de Genç İşsizlik Üzerine Bir Eş Bütünleşme Analizi: 1995-2019

A Cointegration Analysis on Youth Unemployment in Turkey from the Perspective of Trade Freedom and Public Expenditure: 1995-2019

***Yahya Can DURA, Sedef ÇEVİKALP……* 123-136**

Gelişime Açıklık Kişilik Özelliğinin Örgüt Kültürü Eğilimleri ve Örgütsel Değişim Algısı Arasındaki İlişkide Düzenleyici Rolü

The Moderating Role of Openness to Change Personality Trait in the Relationship Between Organizational Culture Tendencies and Organizational Change Perception

***Suat GÜRBÜZ, M. Abdülkadir VAROĞLU……..* 137-154**

Türkiye'de COVID-19 Salgınının Genç İşgücüne Etkileri

The Effects of COVID-19 Outbreak on the Youth Labor Force in Turkey

***Tuncay GÜLOĞLU, Gülhan GÜVEN ÇEPNİ……..* 155-170**

Covid 19 Salgın Sürecinde Mobbing Sorunu: Evden Çalışan Beyaz Yakalılar Üzerine Bir Araştırma

The Problem of Mobbing in the Covid 19 Epidemic Process: A Study on White Collar Workers Working from Home

***Sinem YILDIRIMALP, Gülşah TUR……..* 171-186**

Eleştirel Düşünme Eğilimi ile Stresle Başa Çıkma Tutumu İlişkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencileri Örneği

The Relationship Between Critical Thinking Tendency and the Attitude of Coping with Stress: Students of the Faculty of Health Sciences at Canakkale Onsekiz Mart University Case

***Şeyma KODAKOĞLU, Fehmi Volkan AKYÖN……..…* 187-210**

E-ISSN: 2757-573X
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Journal of Biga Economics and Administrative Sciences Faculty
Cilt/Volume: 2, Sayı/No: 2 , Yıl/Year: 2021, 187-210.

Eleştirel Düşünme Eğilimi ile Stresle Başa Çıkma Tutumu İlişkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencileri Örneği[a]

The Relationship Between Critical Thinking Tendency and the Attitude of Coping with Stress: Students of the Faculty of Health Sciences at Canakkale Onsekiz Mart University Case

Şeyma KODAKOĞLU[b]
Fehmi Volkan AKYÖN[c]

Özet

Araştırma; öğrencilerin eleştirel düşünme eğiliminin stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek üzere yapılmıştır. Araştırma evrenini; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki Hemşirelik, AYAY ve Ebelik bölümü son sınıf 175 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul eden ve devamsızlık vb. durumlardan dolayı ulaşılan 142 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında; Öğrenci Sosyo-Demografik ve Mesleki Özellikleri İçeren Bilgi Formu, Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri Ölçeği kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle sınıfta uygulanmıştır. Verilerin analizinde; Bağımsız Örnekler T – Testi, ANOVA, Korelasyon Analizi, Welch, Levene ve Tukey Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile stresle başa çıkma eğilimleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve kısmen anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme eğilimleri tercihlerinde; sadece okudukları bölümlere göre farklılaşma tespit edilmiştir. Stresle başa çıkma tutumlarında ise; cinsiyet, medeni durum, okuduğu bölüm, herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmada farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme, Stres Öğrencileri.

Jel Kodları: M10, M12, I21.

Başvuru: 01.09.2021 **Kabul:** 16.09.2021

Abstract

This research was designed to determine the relationship between the critical thinking disposition of students and their attitudes to cope with stress. The research universe consists of 175 senior undergraduate students from Nursing, Emergency and Disaster Management and Midwifery Department at Canakkale Onsekiz Mart University School of Health Sciences. The study was completed with 142 students who agreed to participate in the study and reached due to absenteeism. In the collection of research data; The Student Information Form, which includes Socio-Demographic and Professional Features, was applied in the classroom using face-to-face interview method using the Marmara Critical Thinking Disposition Scale and Coping with Stress Attitude Inventory Scale. In the analysis of the data; Independent Samples T - Test, ANOVA, Correlation Analysis, Welch, Levene and Tukey Test were used According to the result of the research; It has been determined that there is a positive, low level and partially significant relationship between students' critical thinking tendencies and their tendency to cope with stress. In the preferences of critical thinking trends; gender, marital status, working status of parents, travel, being a member of any student organization in any community and civil society, the reading section select status, as a cultural activity and the potential of what he will do after graduation, although only the reading section according to the differentiation have been identified. It differs only in the sections they study. In their attitudes to cope with stress; the working status of their mothers and fathers, being a member

[a] T.C. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı, 5-6 Temmuz 2021 Kongresinde Sunulmuştur.
[b] Öğrenci, *seyma37717@gmail.com*, ORCID: 0000-0002-9204-8137.
[c] Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Ünivesitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, *volkanakyon@comu.edu.tr*, ORCID No: 0000-0001-7198-018X.

of any non-governmental organization, their activities as cultural activities, reasons for choosing the department they study, travel and what they will do after graduation do not differ. Gender, marital status, reason for the department she studies, differ in coping with stress in being a member of any student community.

Key Words: Critical Thinking, Stress, Health Students.

Jel Codes: M10, M12, I21.

1. PROBLEMİN TANIMI

Yaşadığımız çağın teknoloji çağı olması ve bireylerin her geçen gün kendini geliştirebilmesi için belli başlı ihtiyaçları karşılaması gerekmektedir. Bu ihtiyaçları karşılarken doğal olarak ortaya çıkan stres ile karşılaşılmaktadır. Stres bireyde ortaya çıktığı için çevresine de yansımaktadır. Bu da çevredeki kişilerin eleştirisine maruz bırakılmasına neden olacaktır.

Bireyler bu problemler ile baş edebilmek için hızlı ve kalıcı çözüm yolu arayışına girmektedir. Problem çözüm yolları her bireyde probleme bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Problem çözümünde ilk yol; problemin ne olduğu belirlenerek ve problem çözme süreci başlatılarak zaman yönünden kazanç sağlanması, sağlık çalışanlarında mesleki doyumun artması, kanıta dayalı sağlık hizmeti anlayışında gelişme sağlanması ve hasta/bireylerin profesyonel ve kaliteli sağlık hizmeti almasını sağlamaktır (Burhan, 2019: 1).

Hızla gelişen ve değişen sağlık sistemi içerisinde bulunan sağlık çalışanlarında değişime uyum sağlayabilmesi için belli temel yeterliliklere sahip olması gerekiyor. Bunlardan biri de eleştirel düşünmedir. Eleştirel düşünme, hemşirelerin hem bağımlı hem bağımsız karar verebilme, etkili hizmet sunma, karşılaştığı problemlerle ilgili analiz-sentez yapabilme, neden sonuç ilişkileri kurabilme, tümevarım tümdengelim yöntemiyle düşünme sürecini ve gerçekleşen durumları yorumlayabilme gibi yeteneklerin geliştirmesine yardımcı olur (Atalay ve Tel, 1999: 47-54).

Kişinin stresle başa çıkmaya çalışmasındaki asıl amacı stres uyaranlarının neden olduğu duygusal gerilimi azaltmak, ortadan kaldırmak ya da bu gerilime dayanabilmektir (Aydın, 2003). Kişilerarası anlaşmazlık sağlık öğrencileri için zorluk oluşturabilir. Agresif davranışlar, nezaketsizlik ya da saygısızlık bir insanın strese karşı direncini azaltabilir. (Gökalp, 2013).

2. ELEŞTİREL DÜŞÜNME

Eleştirel düşünme ile ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışma yapıldığı ve farklı farklı tanımlandığı görülmektedir. Eleştirel düşünme; ölçülü bir kuşku rehberliğinde bir düşünce ya da bir görüşün gerçekliğine dair bağımsız ve özgür bir zihinle yapılan arayış eylemi olarak tanımlamak mümkündür (Çelik, 2017: 26).

Eleştirel düşünme, felsefe ve psikoloji gibi iki ana disiplinin inceleme alanındadır. Felsefi yaklaşım daha çok düşünmenin normları, insan düşüncesi ve tarafsız bir dünya görüşü için gerekli olan bilişsel niteliklerle ilgilenmektedir. Psikolojik yaklaşım ise düşünmenin ne olduğuyla, nasıl geliştirilebileceğiyle ve eleştirel düşünme merkezli problem çözme becerileriyle daha fazla ilgilenmektedir (Akınoğlu, 2001: 17-21) .

Bireyin kendi düşünce sürecinin farkında olarak başkalarının zihinsel süreçlerini değerlendirmesi, öğrendiklerinden yola çıkarak kendisini ve çevresini anlamlandırmasını içeren aktif süreç eleştirel düşünme sürecini içerir. Bu sürece ulaşması için bireyin üç aşamadan geçmesi gerekmektedir (Çelik, 2017: 27) .

1. Bireyin düşünce sürecinin farkında olması: Bireyin, düşünceyi insanın kontrolünün dışında ve kendi başına olan bir aktivite değil de bizzat ona yön verebileceği bir süreç olarak bilmesi gerekir.

2. Başkalarının düşünce süreçlerini incelemesi: Birey, başkalarının düşünce süreçlerini inceleyebilmelidir. Bu sayede kendi düşünce süreci ile başkalarının süreçleri arasında kıyas yapabilir. Kendisininkinden başka düşünce stratejilerini, başkalarını sonuca götüren aşamaları bilen birey, kendi düşünce sürecindeki eksikleri fark eder ve daha etkili düşünebilmek için daha fazla imkâna sahip olur. Bu sayede birey kendi düşünce kalıplarının farkına varıp bunların dışına çıkar ve yeni düşüncelere açık ve ılımlı hale gelir.

3. Öğrendiklerini günlük yaşantısında uygulayabilmesi: Kendi düşünce sürecinin bilincinde olan, başkalarının düşünce süreçlerini inceleyerek kendini zihinsel açıdan geliştiren bireyin öğrendiklerini uygulaması aşaması eleştirel düşünme sürecinin son aşamasıdır. Uygulama söz konusu değilse eleştirel düşünmeden bahsedilemez. Öğrendiklerini hayatına uygulayan kişi aynı zamanda eleştirel düşünmeyi bir alışkanlık ya da hayatının bir rutini haline getirir. Bu şekilde eleştirel düşünme süreci tamamlanmış ve sürekli hale gelmiş olur.

Sağlık alanında eleştirel düşünme de şunları içerir; sonuç-odaklı olma, kendi iş sürecinin farkında olma, doğru ve çok yönlü düşünme olarak sıralanabilir (Bahmanpour vd., 2018 :172-179).

2.1. Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler

Bireyin eleştirel düşünmesini etkileyen, karşıt düşünceleri sorgulayan, mantıklı cevaplar vermesini sağlayan ana iki faktör bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireyin eleştirel düşünmesinin ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde büyük rolü olan kalıtımsal yani bilişsel etkenlerdir. Bu bilişsel etkenlerin başında gelen zekâ, ani kavrama gücünün yükseltilmesinde belirleyici olduğu için, eleştirel düşünme gücünün gelişmesinde rol oynar (Şenşekerci ve Bilgin, 2008: 15-43). İkinci faktör ise çevresel faktördür. Burada asıl doğru olan içinde bulunulan durumlara göre eleştirel düşünmede her iki faktöründe fazlaca etkili olduğudur. Örneğin, birçok çalışmalar sonucunda zekanın çoğunlukla kalıtımdan etkilendiğini ortadayken, dışadönüklük, sebat, kaygı gibi diğer kişilik özelliklerinin ise zeka baz alındığında daha az kalıtımsal olduğunu ortaya çıkmıştır (Bacanlı, 1999: 46-61).

2.2. Eleştirel Düşünme Eğilimi

Türk Dil Kurumu'na göre eğilim: "Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil olarak tanımlanmaktadır (https://sozluk.gov.tr/).

Bireyin belli yeteneğe sahip olması, bu yeteneği uygun durumlarda kullanacağı anlamına gelmemektedir. Bireyi iyi düşünebilen bir birey yapan sahip olduğu bilişsel beceriler ya da yeteneklerden çok, araştırmaya, netliği aramaya, bilimsel ve kültürel risk almaya ve eleştirel düşünmeye olan eğilimidir. Bu mantıksal izlemde, iyi bir eleştirel düşünürün hem eleştirel düşünme becerisine hem de eleştirel düşünme eğilimine sahip olması gerekmektedir. Eleştirel düşünme eğiliminde özellikle içsel motivasyon çok önemlidir. Buna göre düşünme eğilimi; tercih, tutum, amaç birleşimi, özellikle bir yönde gerçekleşmeye başlayan tercihleri sağlayan kapasitenin en üst derecesi olarak tanımlanmaktadır (Erzincanlı, 2010: 32). Bazı görüşler, her bir bilişsel çaba içinde sadece motivasyon kavramı olarak eleştirel düşünme eğilimini tanımlar. Ancak bazı görüşlere göre motivasyon kavramı olarak düşünce eğilimi dar bir görüşlülük olarak ele alınmıştır. Motivasyon; eğilim ve duyarlılık özellikleri olarak sadece düşünme içine alınamaz. Her ikisi eleştirel düşünme eğilimi için önemlidir (Dirilmeşe, 2009: 20).

Bireyin düşünme eylemi beyinde yüz binlerce bağlantı oluşturmaktadır. Hızlı, yavaş, çok boyutlu gibi düşünme tarzlarında bireyin yaşına göre değişiklik gösterebilir. 20'li yaşlarına kadar çok yoğun bir şekilde düşünen birey bu yaşından sonra yeni düşünceler üretmeyi bırakarak ve o zamana kadar edinmiş olduğu birikimden faydalanarak davranış ve tutum geliştirme eğiliminde olur. Yaş ilerledikçe zihinsel aktivitesi azalan birey, tecrübe ve bilgi birikimini harcamaya başlar. Bu noktada bir görüş birliği olmakla birlikte; bir birey özellikle erken yaşlarda eleştirel düşünme konusunda ne kadar teşvik edilirse ne kadar yönlendirilirse ve onun egzersiz yapılması sağlanıyorsa o bireyin zihinsel aktivitesinin yaşa bağlı olarak azalması söz konusu olmayacaktır. (Alder, 2004: 60-90).

3. STRES KAVRAMI

Stres, hayatımızın büyük bir bölümünde olumlu ve olumsuz durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Stres kelimesi, Latince kökenli olup "estrictia" kelimesinden gelmektedir. Basit bir tanımla stres, karşılaşılan tehlikeler sonucunda verilen tepkidir.

Yapılan literatür taramaları sonucunda stresle ilgili birçok farklı tanıma rastlanılmıştır. Bunlara bakacak olursak stres, insanların sağlığı ve huzuru için bir tehlike unsuru olarak görülen, yetersiz bir şekilde ele alınan olaylara karşı gösterilen ve belli bir ifadesi olmayan fizyolojik ve psikolojik tepkiler olarak tanımlanabilir (Erdoğan vd., 2009: 447- 461). Stresörler, organizma üzerinde bozulmalara neden olabilir. Fiziksel olarak sıcak, gürültü, aydınlatma, soğuk travma vb. psikolojik olarak çatışmalar, duygusal gerilimler veya sosyal - kültürel, çevresel değişim ve daha birçok değişimler yaratabilir. Fiziksel, psikolojik ve sosyal stresörler karşısında vücudun vermiş olduğu tepki strestir (Baltaş ve Baltaş, 2015: 23-48). Başka bir tanıma göre ise stres, "bireyin fiziki ve sosyal çevreden var olan uyumsuz şartlar nedeniyle, bedensel, ruhsal ve psikolojik sınırlarının ötesinde sarf ettiği gayrettir" (Cüceloğlu, 2009: 263-270). Bu tanımları incelediğimizde stresin kişisel nedenli olabileceği gibi çevresel de olduğu ve hem kişide hem de çevrede çeşitli sonuçlara yol açacağını göstermektedir.

3.1. Stres ile Başa Çıkma

Stresle başa çıkmanın amacı, stresi tamamen yok etmek değildir. Asıl amaç, insanın yaşamını ve verimliliğini olumsuz açıdan etkileyen stres miktarını azaltmaktır. Kısaca stresle başa çıkma, stres faktörlerinin oluşturduğu duygusal gerilimi düşürme, yok etme ya da bu gerilime dayanma amacıyla gösterilen davranış veya duygusal tepkileri güçlendirmektir (Şatırer, 2011: 14). Stresle basa çıkma konusunda hem yöneticilerin hem de çalışanların kişisel yöntemleri önem göstermektedir. Kişilerin edindikleri alışkanlıklar, kişilik özellikleri gibi bireysel konular bu süreci yönetir. Kişilerin alışkanlıkları ve kişilik özellikleri, bireylerin tüm yaşamlarını etkilemekte ve kişiyi kontrol altına almaktadır. Kişiler zararlı alışkanlıklarından kurtulmadığı sürece sürekli aynı tür strese maruz kalmaya mecburdurlar (Altun, 2017). Öğrencilerin ise stresle başa çıkmak için, ders dışı etkinliklere katılmak, arkadaş ve öğretim üyelerinin desteğini almak, kullandıkları mekanizmalar arasındadır (Bland vd., 2012: 362-375.).

Stresle başa çıkmada aslında üç temel nokta vardır: zaman yönelimli olup olmadığı, iyi ya da kötü bir şekilde başa çıkma olduğunu belirleme ve ilişkisel olup olmadığını önceden tahmin etmenin mümkün olmadığıdır (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002: 3-42).

3.2. Stres ile Başa Çıkma Yöntemleri

Stres ile başa çıkma yöntemleri iki başlık altında toplayabiliriz. Birincisi stres ile başa çıkmada bireysel yöntemler, ikincisi ise stres ile başa çıkmada kurumsal yöntemlerdir.

3.2.1. Stres ile Başa Çıkmada Bireysel Yöntemler

Bireylerin stresle başa çıkabilmelerinde dört farklı yöntem mevcuttur. Bu yöntemler; bedene yönelik başa çıkma yolları, zihinle başa çıkma yolları, davranışsal başa çıkma yolları ve inançla başa çıkma yollarıdır.

Bedene yönelik başa çıkma yollarında; gevşeme teknikleri, değişik beden egzersizleri ve beslenme biçimleri etkili olmaktadır. Zihinle basa çıkma yollarında, uyumsuzluğa ve gerilime neden olan faaliyetlerden uzak kalma, zihinsel düzenleme ve dönüşüm teknikleri gibi faktörleri içermektedir. Davranışsal başa çıkma yollarında en etkili yol "A tipi" kişilik özelliklerinin sebep olduğu davranış biçimlerini değiştirilmesidir. İnançla başa çıkma yollarında ise, insanın kendisini manevi olarak geliştirmesi, iç zenginlik kazandıran ve evrensel normlara uygun etik ve normatif kurallarla uyumlu bir yaşam tarzını seçmesi etkili olmaktadır (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002: 3-42). Bu yöntemler hepsi bir arada kullanılabileceği gibi ayrı ayrıda kullanılabilmektedir.

3.2.2. Stres ile Başa Çıkmada Kurumsal Yöntemler

Kurum içinde yaşanan herhangi bir stres çalışanları olumsuz etkilemekte ve bu da işe yansımaktadır. Kurum içinde yaşanan her türlü stresi ortadan kaldırmak ve azaltmak yöneticinin yani üstün elindedir. Üst kademedeki yöneticilerin çalışanları için gerekli ve doğru, rahat bir düzen çalışma ortamı ve olanağı sağlarsa stres seviyesi de böylece düşecektir. Yönetici çalışanlarına terfi, maaşta yükselme, çalışma saatlerinde esneklik gibi olanaklar sunarak çalışanlarına hem destek olmalı hem de verimliliği artırarak stresi de azaltabilmelidir (Senemoğlu, 2017: 21). Yine burada önemli durum yöneticide bitmektedir. Yönetici bireyin bu stres kaynağını çözüp örgüte yansımadan ya da yansıması olsa bile en az etkiyle durumu düzeltebilir.

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Türü

Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkinin ölçüldüğü bu araştırma, kesitsel bir araştırmadır.

4.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 127 AYAY öğrencisi, 74 Ebelik öğrencisi, 148 Hemşirelik öğrencisi olmak üzere toplamda 349 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi "amaçlı örneklem yöntemi" ile seçilmiş ve %5 hata payı, %95 güven düzeyi dikkate alınarak hesaplanmıştır. Örneklem sayısı 175 olarak belirlenmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması 15.02.2019-15.04.2019 tarihleri arasında iki aylık süre içerisinde tamamlanmıştır. Araştırma verilerinin niteliğini artırmak, sonuçların geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek anket yolu ile veriler toplanmıştır. Araştırma verileri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde lisans eğitimi gören son sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırmada 2 ölçek, 1 demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Tablo 1. Eleştirel Düşünme Eğilimi ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Ölçeği Arasındaki Güvenirlik Skalası

Cronbach's Alpha	N of Items
,900	71

Cronbach's Alfa katsayısı 0-1 arası dağılım göstermektedir. Çıkan değerin 0,80 ile 1 arasında 0,90 olduğu görülmekte ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Veri setinin normal dağılıp dağılmadığına, %95 güven düzeyinde Kolmogorov-Smirnov (KS) ve Shapiro-Wilk (SW) normallik testleri ile bakılmıştır. (Kolmogorov-Smirnov =0,001 , Shapiro-Wilk = 0,017) . Testler sonucunda elde edilen p-

değeri 0,05'ten küçükse verinin normal dağılıma uymadığı sonucuna ulaşılır. Normal dağılıma uygun olması sebebiyle analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

4.4. Geçerlik Çalışması

Faktör Analizi

Aralarında ilişki bulunduğu düşünülen birden çok değişkenin aralarındaki ilişkinin anlamlandırılması ve yorumlanmasını kolaylaştırmak için mümkün olduğunca az sayıda temel boyuta indirgemek, özetlemek ve yeni yapılar ortaya çıkarmaktır.

Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeğine ait faktör analizi sonuçları Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği' ne Ait Faktör Analizi Bulguları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,876
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1,366E3
	df	253
	P	,000

Tablomuza baktığımızda uygulanan KMO testi sonucunda, veri yapımızın faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO=0,876). Bartlett Küresellik testi sonucunda ise değişkenlerimiz arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu, faktör analizi sonucunda anlamlı faktörleşmeler elde edilebileceği görülmüştür.

Tablo 3. MEDEÖ Toplam Varyans Açıklama Oranı

	Dönüştürülmüş Sonuçlar		
Faktörler	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans (%)
1	3,555	15,455	15,455
2	2,734	11,886	27,341
3	2,638	11,471	38,812
4	2,557	11,118	49,931
5	2,250	9,783	59,713

Özdeğeri 1'den büyük 5 önemli faktör bulunmakta ve uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek 5 boyutta açıklanabilmektedir.

MEDEÖ 6 değer boyutunu içermektedir. Faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 5 faktör belirlenmiştir. Buna göre; 1. boyutta akıl yürütme değeri (AY) varyansın %15,455'ini; 2. boyutta yargıya ulaşma ve açık fikirlilik faktörleri birleşerek açıklıkla yargıya ulaşma değeri (AYU) varyansın %11,886'sını; 3. boyutta kanıt arama ile gerçeği arama faktörleri birleşerek kanıt arama ile gerçeği arama değeri (KAGA) varyansın %11,471'ini; 4. boyutta açık fikirlilik değeri (AF) varyansın %11,118'ini; 5. boyutta sistematiklik ve gerçeği arama faktörü birleşerek sistematiklik yoluyla gerçeği arama (SYGA) değeri de varyansın %9,783'ünü oluşturmaktadır. Tüm faktörlerin araştırma varyansını açıklama gücü %59,713'tür.

Stresle Başa Çıkma Tutum Envanterine ait faktör analizi Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri' ne ait faktör analizi sonuçları Tablo 4 'te verilmiştir.

Tablo 4. Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri' ne Ait Faktör Analizi Bulguları

KMO and Bartlett's Küresellik Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,780
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1,881E3
	df	435
	P	,000

Öncelikli olarak uygulanan KMO testi ile veri yapımızın faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO=0780). Bartlett Küresellik Testi sonucunda ise değişkenlerimiz arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu, faktör analizi sonucunda anlamlı faktörler elde edilebileceği görülmüştür.

Tablo 5. SBÇTE Toplam Varyans Açıklama Oranı

		Dönüştürülmüş Sonuçlar	
Faktörler	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Var. (%)
1	4,845	16,149	16,149
2	3,706	12,353	28,502
3	2,527	8,422	36,925
4	2,383	7,945	44,869
5	2,133	7,109	51,979
6	1,988	6,626	58,605

Özdeğeri 1'den büyük 6 önemli faktör bulunmakta ve uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek 6 boyutta açıklanabilmektedir.

Birinci boyut dine sığınma (DS) olarak belirlenmiş ve varyansın %16,149'unu açıklamıştır. İkinci boyut aktif planlama ve dış yardım arama faktörleri birleşerek dış yardım ile aktif planlama (DYAP) olarak belirlenmiş ve varyansın %12,353'ünü açıklamıştır. Üçüncü boyut kaçma soyutlama ve kaçma soyutlanma faktörleri birleşerek kaçma soyutlama – soyutlanma (KSS) olarak belirlenmiş ve varyansın %8,422'sini açıklamıştır. Dördüncü boyut kabullenerek soyutlama (KS) olarak tanımlanmıştır ve varyansın %7,945'ini açıklamıştır. Beşinci boyut duygusal destek arama (DDA) olarak tanımlanmıştır ve varyansın %7,109'ını açıklamıştır. Altıncı boyut aktif planlama ve kabul – bilişsel yeniden yapılanma faktörleri birleşerek yaşayarak aktif planlanma (YAP) olarak tanımlanmıştır ve varyansın %6,626'sını açıklamıştır. Tüm faktörlerin araştırma varyansını açıklama gücü ise %58,605'tir.

4.5. Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri Arasındaki İlişki

Kullandığımız ölçeklerden Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği' nin 5 ve Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri Ölçeği' nin 6 alt değişkeni arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz neticesinde elde edilen korelasyon katsayıları göz önünde bulundurularak anlamlı olanlar yorumlanmıştır. Buna göre aralarında anlamlı ilişki bulunduğu tespit edilen değişkenler ortaya konulmuştur.

Tablo 6' da; öğrencilerin kendi eleştirel düşünme eğilimleri ile karşılaştıkları stres karşısında o stresle nasıl başa çıkma tutumu sergilediklerini öğrenmek amacıyla arasındaki ilişkiler gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Kendi Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Kullandıkları Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizleri

	DS	DYAP	KSS	KS	DDA	YAP
AY	-,019	**,237****	,047	,142	-,067	**,324****
AYU	,088	**,231****	,086	**,193***	-,115	**,320****
KAGA	,054	**,180***	-,009	,123	-,064	**,287****
AF	,063	**,056**	-,229**	,150	,046	**,175***
SYGA	,162	**,226****	-,128	,183*	,020	**,397****

Analiz sonuçları; değerlerin alt boyutlarını oluşturan değişkenler ile stresle başa çıkma tutumları arasında anlamlı ilişkilerin var olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda negatif yönde de ilişkilerin var olduğunu göstermektedir.

Korelasyon değerleri, "akıl yürütme eleştirel düşünme eğilimi" (AY) ile dış yardım ile aktif planlama (DYAP), yaşayarak aktif planlama (YAP) faktörleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki var olduğunu göstermektedir (Korelasyon değerleri sırasıyla; ,237** - ,324**). Bu bulgular neticesinde; sağlık öğrencisi problemin farkında, bu problemi çözmek için uygun yollar aramakta ve bunu uygulayabilmektedir. Bunun için öğrenci gerek duyduğunda dışarıdan sosyal destek alabileceğini ama sonuçta öğrencinin bu süreçte ağırlıklı olarak kendi hakimiyetinde yani aktif rol alarak çözme yoluna başvurduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

İkinci eleştirel düşünme eğilimi olarak; "açıklıkla yargıya ulaşma" (AYU) ile dış yardım ile aktif planlama (DYAP), kabullenerek soyutlama (KS) ve yaşayarak aktif planlama (YAP) faktörleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir (Korelasyon değerleri sırasıyla; ,231** - ,193** - ,320**). Bu bulgulara bakarak; öğrencinin sorunu çözmek için kendisinin bu süreçten başarılı bir şekilde stresten uzak kalarak çıkması için hem dışarıdan destek alma bu ailesi ya da herhangi bir psikolojik destekte olabilir hem de kendisinin aktif rol oynayarak yani eğer öğrenci özgüveni yüksek ise ya da heyecanını kontrol edebiliyorsa öğrenci herhangi bir karışıklık yaşamadan kolay bir şekilde sonuca, çözüme kavuşacaktır, bu nedenle açıklıkla yargıya ulaşma eleştirel düşünme eğilimini benimsemiş olabileceği düşünülmektedir. Kabullenerek soyutlama (KS)faktörü ise, öğrencinin problemi çözmek için yeteri kadar özgüvene sahip olmadığını ama bunu da destek alarak problemin çözümüne ulaşabileceğini bu yüzden bu eleştirel düşünme eğilimi faktörünü tercih etmiş olabileceğini söyleyebiliriz.

Üçüncü eleştirel düşünme eğilimi olarak; "kanıt arama ile gerçeği arama" (KAGA) ve dış yardım ile aktif planlama (DYAP), yaşayarak aktif planlama (YAP) arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki vardır (Korelasyon değerleri sırasıyla; ,180* - ,287**). Öğrencinin problemini, başka bir kişiden destek alması ile ya da kişinin kendi fikirleriyle eleştirel düşünmesini destekleyerek strese düşmeden gerçeği bulacağı yolu tercih edeceğini göstermektedir.

Dördüncü eleştirel düşünme eğilimi, "açık fikirlilik" (AF) ile kaçma soyutlama – soyutlanma (KSS) arasında negatif yönde çok düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ama yaşayarak aktif planlama faktörü arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır (Korelasyon değerleri sırasıyla; -,229** - ,175*). Öğrencilerin sorunları çözümünde kaçma soyutlama – soyutlanmayı (KSS) kullanarak stresle başa çıkamadıkça bu durumdan kaçarak, pasif kalarak eleştirel düşünme eğiliminden açık fikirlilikle yani sorunları çözmek için diğer insanlarla iletişim kurma, kendi becerilerini geliştirme özellikleri tam tersi olarak uygulandığı söylenebilir. Diğer stresle başa çıkma tutum faktörü yaşayarak aktif planlama (YAP), eylem planı oluşturma, aktif çabaları artırma ve diğer bireylerin düşüncelerine açık olma, onların düşüncelerini de uygulama açık fikirlilikle de etkili olabileceğini göstermektedir.

Son olarak beşinci eleştirel düşünme eğilimi; "sistematiklik yoluyla gerçeği arama" (SYGA) ile dış yardım ile aktif planlama (DYAP), kabullenerek soyutlama (KS), yaşayarak aktif planlama (YAP) faktörleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki var olduğunu göstermektedir (Korelasyon değerleri sırasıyla; ,226** - ,183* - ,397**). Bu bulgulara göre, öğrenci problemi çözmek için en başından itibaren planlı bir şekilde hareket ederek ve çözüme odaklanarak nihai sonuca ulaşacaktır. Buna bağlı olarak öğrenci strese kapılmadan bu durumun üstesinden gelmeye çalışacaktır.

4.6. Öğrencilerin Okuduğu Bölüm ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin, okudukları bölüme göre eleştirel düşünme eğilimleri ile ilgili bulgular Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7. Bölüm ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Varyansların Homojenliği Testi

Faktörler	Levene	P
Akıl Yürütme	2,870	,060*
Açıklıkla Yargıya Ulaşma	1,110	,332*
Kanıt Arama ile Gerçeği Arama	,259	,772*
Açık Fikirlilik	,286	,751*
Sistematiklik Yoluyla Gerçeği Arama	,512	,601*

Levene sonuçlarına göre; tablo 17' de AY, AYU, KAGA, AF, SYGA faktörlerine ilişkin varyansların homojen ($p>0.05$) olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin okudukları bölüme göre benimsedikleri eleştirel düşünme eğilimleri ölçeğine ait bulgular aşağıdaki Tablo 8' de gösterilmiştir.

Tablo 8. Bölüm ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	Bölümler	N	$\overline{x}$	SS
Akıl Yürütme	Ebelik	37	4,1400	,58469
	Hemşirelik	74	3,9864	,46403
	AYAY	31	4,1290	,48180
	Toplam	142	4,0575	,50371
Açıklıkla Yargıya Ulaşma	Ebelik	37	4,1084	,58047
	Hemşirelik	74	3,7973	,50500
	AYAY	31	3,8765	,48695
	Toplam	142	3,8956	,53437
Kanıt Arama ile Gerçeği Arama	Ebelik	37	4,1284	,60272
	Hemşirelik	74	3,9257	,59353
	AYAY	31	4,1290	,51588
	Toplam	142	4,0229	,58491
Açık Fikirlilik	Ebelik	37	4,1354	,61080
	Hemşirelik	74	4,0497	,62910
	AYAY	31	4,1500	,59580
	Toplam	142	4,0939	,61469
Sistematiklik Yoluyla Gerçeği Arama	Ebelik	37	4,3243	,59180
	Hemşirelik	74	4,0507	,57036
	AYAY	31	4,1371	,48235
	Toplam	142	4,1408	,56608

Tablo 8' de belirtildiği gibi eleştirel düşünme eğilimleri faktörleri tercihlerinde, ebelik bölümü öğrencilerinin; AY ($\overline{x}$ =4,14), AYU ($\overline{x}$ =4,10), SYGU ($\overline{x}$ =4,32), eleştirel düşünme eğilim faktörleri aritmetik ortalamaları diğer bölümlere göre

yüksek iken, AYAY bölümü öğrencileri KAGA ($\overline{X}$ =4,129) ve AF ($\overline{x}$ =4,15) eleştirel düşünme eğilim faktörleri aritmetik ortalamaları diğer bölümlere göre yüksek olduğu bulunmuştur.

Bölüme göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9' da yer almaktadır.

Tablo 9. Bölümler ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	F	P
Akıl Yürütme	Gruplar Arası	,785	2	,393	1,559	,214
	Gruplar İçi	34,990	139	,252		
	Toplam	35,775	141			
Açıklıkla Yargıya Ulaşma	Gruplar Arası	2,402	2	1,201	4,409	,014*
	Gruplar İçi	37,860	139	,272		
	Toplam	40,262	141			
Kanıt Arama ile Gerçeği Arama	Gruplar Arası	1,460	2	,730	2,170	,118
	Gruplar İçi	46,778	139	,337		
	Toplam	48,238	141			
Açık Fikirlilik	Gruplar Arası	,306	2	,153	,401	,670
	Gruplar İçi	52,971	139	,381		
	Toplam	53,277	141			
Sistematiklik Yoluyla Gerçeği Arama	Gruplar Arası	1,848	2	,924	2,963	,055
	Gruplar İçi	43,335	139	,312		
	Toplam	45,183	141			

*p<.05

Tablo 9' da görüleceği üzere öğrencilerin okudukları bölüme göre, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri faktörlerinden; AYU (0,014) faktörleri istatistiksel bakımdan p<0.05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip iken, diğer hiçbir faktör istatistiksel bakımdan p<0.05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey Testi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 10. Bölüm ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Tukey Testi

Faktörler	(I) bölüm	(J) bölüm	Ortalama Farkı (I-J)	SS	P
Açıklıkla Yargıya Ulaşma	Ebelik	Hemşirelik	,31108*	,10508	,010
		AYAY	,23193	,12707	,165
	Hemşirelik	Ebelik	-,31108*	,10508	,010
		AYAY	-,07915	,11166	,759
	AYAY	Ebelik	-,23193	,12707	,165
		Hemşirelik	,07915	,11166	,759
Kanıt Arama ile Gerçeği Arama	Ebelik	Hemşirelik	,20270	,11680	,196
		AYAY	-,00065	,14125	1,000
	Hemşirelik	Ebelik	-,20270	,11680	,196
		AYAY	-,20336	,12411	,233
	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	Ebelik	,00065	,14125	1,000
		Hemşirelik	,20336	,12411	,233
Akıl Yürütme	Ebelik	Hemşirelik	,15365	,10102	,284
		AYAY	,01097	,12216	,996
	Hemşirelik	Ebelik	-,15365	,10102	,284
		AYAY	-,14268	,10734	,381
	AYAY	Ebelik	-,01097	,12216	,996
		Hemşirelik	,14268	,10734	,381
Sistematiklik Yoluyla Gerçeği Arama	Ebelik	Hemşirelik	,27365*	,11242	,043
		AYAY	,18723	,13595	,356
	Hemşirelik	Ebelik	-,27365*	,11242	,043
		AYAY	-,08642	,11946	,750
	AYAY	Ebelik	-,18723	,13595	,356
		Hemşirelik	,08642	,11946	,750

*p<.05

Tukey testini incelediğimizde eleştirel düşünme eğilimleri faktörlerinden; AYU ve SYGA öğrencilerin okudukları bazı bölüm grupları arasında p<0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Açıklıkla yargıya ulaşma eleştirel düşünme eğilimi faktöründe ebelik öğrencilerinin (0,31108*) hemşirelik öğrencilerine göre pozitif yönde anlamı bir ilişki varken, aynı faktörde hemşirelik öğrencilerinin (- 0,31108*) ebelik öğrencilerine göre negatif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Sistematiklik yoluyla yargıya ulaşma faktöründe ise faktöründe ebelik öğrencilerinin (0,27365*) hemşirelik öğrencilerine göre pozitif yönde anlamı bir ilişki varken, aynı faktörde hemşirelik öğrencilerinin (-0,27365*) ebelik öğrencilerine göre negatif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır.

Bu bulgulara göre, öğrencilerin açıklıkla yargıya ulaşma faktöründe ebelik öğrencileri, hemşirelik öğrencilerine göre tanıyı belirlemede, başka ebelere fikir danışmaya açık olduğu, uygun tedaviye ulaşmak için yorum yapma, analiz etme ve değerlendirmeyi daha çok uyguladığını söyleyebiliriz. Diğer yandan sistematiklik yoluyla yargıya ulaşma faktöründe ise yine ebelik öğrencileri, hemşirelik öğrencilerine göre daha önceki yaşadığı hasta, tedavi vb. ile ilgili durumlardan çıkarımlarda bulunarak ve planlı hareket ederek asıl sonuca ulaşmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

4.7. Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Bay ve bayan öğrenciler hayatlarını yönlendiren ve anlam katan değerlerine ilişkin aritmetik ortalamalar arasında cinsiyet açısından bir fark gösterip göstermediği ile ilgili t-testi ile analiz edilmiştir. Bu analizler ile ilgili bulgular Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11. Cinsiyet ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Bağımsız Gruplar T-Testi

Faktörler	Cinsiyet	N	$\overline{X}$	SS	Sd.	t	p
Dine Sığınma	Bayan	117	3,1710	1,15940	,10719	2,195	,030
	Bay	25	2,5996	1,28250	,25650	2,056	,048
Dış Yardım Arama ile Aktif Planlama	Bayan	117	3,4878	,65312	,06038	-1,466	,145
	Bay	25	3,6976	,63200	,12640	-1,498	,143
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	Bayan	117	2,0376	,84972	,07856	,901	,369
	Bay	25	1,8800	,43205	,08641	1,350	,181
Kabullenerek Soyutlama	Bayan	117	3,2329	,75410	,06972	2,815	,000
	Bay	25	2,4900	1,00385	,20077	2,339	,001
Duygusal Destek Arama	Bayan	117	3,7039	,76390	,07062	2,815	,006
	Bay	25	3,1996	1,01848	,20370	2,339	,026
Yaşayarak Aktif Planlama	Bayan	117	3,4701	,62298	,05759	-1,703	,091
	Bay	25	3,7100	,71327	,14265	-1,559	,129

Tablo 11' deki aritmetik ortalamalara bakıldığında, bayanların; DS ($\overline{X}$ =3,17), KSS ($\overline{X}$ =2,03), KS ($\overline{X}$ =3,23) ve DDA ($\overline{X}$ =3,70) stresle başa çıkma tutumları ilişkin aritmetik ortalamalarının baylardan yüksek olduğu, buna karşılık bayların; DYAP ($\overline{X}$ =3,69) ve YAP ($\overline{X}$ =3,71) stresle başa çıkma tutumları aritmetik ortalamalarının bayanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Stresle başa çıkma tutumları cinsiyet değişkeni açısından 0.05 düzeyinde istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan t-testi bulguları Tablo 11'de belirtilmiştir. Buna göre bayanların DS, KS ve DDA stresle başa çıkma tutumları ilişkin bulgular da istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark bulunmuştur (p sırasıyla; ,030 - ,000 - ,006). Bu bulgular stresle başa çıkma tutumları üzerinde cinsiyet faktörünün etkili olduğunu ve bayan öğrencilerin stresle başa çıkmak için mücadele ettiğini söyleyebiliriz.

4.8. Öğrencilerin Medeni Durumu ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Sağlık öğrencilerinin medeni durumu açısından stresle başa çıkma tutumları bir farklılık olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Bu analizler ile ilgili bulgular Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12. Medeni Durum ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Bağımsız Gruplarda T-Testi

Faktörler	Medeni durumu	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Dine Sığınma	Evli	4	3,0425	,94722	,47361	-,047	,962
	Bekar	138	3,0712	1,20653	,10271	-,059	,956
Dış Yardım ile Aktif Planlama	Evli	4	3,4100	,15895	,07948	-,356	,723
	Bekar	138	3,5280	,66092	,05626	-1,212	,266
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	Evli	4	1,2500	,37859	,18930	-1,963	,052
	Bekar	138	2,0319	,79202	,06742	-3,891	,019
Kabullenerek Soyutlama	Evli	4	3,1875	,80039	,40020	,203	,839
	Bekar	138	3,0996	,85251	,07257	,216	,842
Duygusal Destek Arama	Evli	4	4,0000	,60981	,30490	,937	,350
	Bekar	138	3,6040	,83754	,07130	1,265	,287
Yaşayarak Aktif Planlama	Evli	4	3,5625	,42696	,21348	,158	,875
	Bekar	138	3,5109	,64987	,05532	,234	,828

*p<.05

Tablo 12' deki aritmetik ortalamalara bakıldığında, evli öğrencilerin KS ($\overline{X}$ =3,18), DDA ($\overline{X}$ =4,00) ve YAP ($\overline{X}$ =3,56) stresle başa çıkma tutumları aritmetik ortalaması bekar öğrencilerden yüksek iken buna karşın bekar öğrencilerin; DS ($\overline{X}$

=3,07), DYAP ($\overline{X}$ =3,52) ve KSS ($\overline{X}$ =2,03) stresle başa çıkma tutumları aritmetik ortalamaları evli öğrencilerin aritmetik ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte t-testi sonucunda, sadece stresle başa çıkma tutumlarına ilişkin KSS ile bekar öğrencilerin; aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan (p<0.05 - ,019) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir.

4.9. Öğrencilerin Okuduğu Bölüm ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin, okudukları bölüme göre stresle başa çıkma tutumları ile ilgili bulgular Tablo 13' de verilmiştir.

Tablo 13. Bölüm ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Varyansların Homojenliği Testi

Faktörler	Levene	P
Dine Sığınma	1,080	,342*
Dış Yardım ile Aktif Planlama	3,706	,027
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	23,574	,000
Kabullenerek Soyutlama	1,259	,287*
Duygusal Destek Arama	,259	,772*
Yaşayarak Aktif Planlama	,278	,758*

*p>.05

Levene sonuçlarına göre; DS, KS, DDA ve YAP faktörlerine ilişkin varyanslar homojen (p>0.05) iken, DYAP ve KSS faktörlerine ilişkin varyansların homojen olmadığı (p<0.05) anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testi sonuçları ise Tablo 14' te verilmiştir.

Tablo 14. Bölüm ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Varyansların Homojenliği Welch Testi

Faktörler	Welch	P
Dış Yardım ile Aktif Planlama	2,179	,121
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	7,221	,001

Tablo 14' de homojenliğe yönelik yapılan Welch testi analiz sonuçlarına göre Levene testinde homojenliği sağlamayan DYAP ve KSS faktörlerinden KSS p<0.05 düzeyinde Welch testine göre de homojenliği sağlamakta iken DYAP p<0.05 düzeyinde homojenliği sağlamamaktadır. Bu nedenle sonuçların güvenilirliği için DYAP faktörü analiz dışı bırakılmıştır.

Tablo 15. Bölüm ve Stresle Başa Çıkma Tutum Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma

Faktörler	Bölümler	N	$\bar{X}$	SS
Dine Sığınma	Ebelik	37	3,7376	,97841
	Hemşirelik	74	2,9285	1,17431
	AYAY	31	2,6129	1,19098
	Toplam	142	3,0704	1,19730
Kaçma-Soyutlama-Soyutlanma	Ebelik	37	2,4270	1,10470
	Hemşirelik	74	1,9243	64592
	AYAY	31	1,7161	39589
	Toplam	142	2,0099	79335
Kabullenerek Soyutlama	Ebelik	37	3,5946	,72971
	AYAY	31	2,5242	,91596
	Hemşirelik	74	3,0980	,72009
	Toplam	142	3,1021	,84853
Duygusal destek arama	Ebelik	37	3,6403	,86265
	Hemşirelik	142	3,6759	,80269
	AYAY	31	3,4400	,87090
	Toplam	142	3,6151	,83295
Yaşayarak Aktif Planlama	Ebelik	37	3,6689	,69235
	Hemşirelik	74	3,4020	,61491
	AYAY	31	3,5887	,62098
	Toplam	142	3,5123	,64366

Tablo 15' e göre öğrencilerin okudukları bölüme bağlı olarak kullanılan göre stresle başa çıkma faktörlerine en yüksek aritmetik ortalamalar DDA ($\overline{X}$ =3,61) faktöründe olduğu belirlenmiştir. Bölüm bazında incelendiğinde; DS ($\overline{X}$ =3,73), KSS ($\overline{X}$ =2,42), KS ($\overline{X}$ =3,59) ve YAP ($\overline{X}$ =3,66) faktörlerinde ebelik bölümü aritmetik ortalamaları; DDA ($\overline{X}$ =3,64) faktöründe ise hemşirelik bölümü öğrencileri aritmetik ortalamaları diğer bölüm öğrencileri aritmetik ortalamalarından yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bölüme göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 16' da yer almaktadır.

Tablo 16. Bölüm ve Stresle Başa Çıkma Tutumu Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P
Dine Sığınma	Gruplar Arası	24,447	2	12,224	9,563	,000*
	Gruplar İçi	177,682	139	1,278		
	Toplam	202,129	141			
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	Gruplar Arası	9,655	2	4,828	8,484	,000*
	Gruplar İçi	79,091	139	,569		
	Toplam	88,746	141			
Kabullenerek Soyutlama	Gruplar Arası	19,329	2	9,664	16,344	,000*
	Gruplar İçi	82,190	139	,591		
	Toplam	101,519	141			
Duygusal Destek Arama	Gruplar Arası	1,248	2	,624	,898	,410
	Gruplar İçi	96,578	139	,695		
	Toplam	97,826	141			
Yaşayarak Aktif Planlama	Gruplar Arası	1,988	2	,994	2,449	,090
	Gruplar İçi	56,428	139	,406		
	Toplam	58,416	141			

*p<.05

Tablo 16’ da görüleceği üzere öğrencilerin okudukları bölüme göre, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri faktörlerinden; DS (,000), KSS (,000) ve KS (,000) faktörleri istatistiksel bakımdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip iken, diğer hiçbir faktör istatistiksel bakımdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey Testi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 17. Bölüm ve Stresle Başa Çıkma Tutumu Tukey Testi Analizi

Faktörler	(I) Şu an okuduğunuz bölüm	(J) Şu an okuduğunuz bölüm	Mean Difference (I-J)	Std.	P
Dine Sığınma	Ebelik	Hemşirelik	,80905*	,22765	,001
		AYAY	1,12466*	,27529	,000
	Hemşirelik	Ebelik	-,80905*	,22765	,001
		AYAY	,31561	,24189	,395
	AYAY	Ebelik	-1,12466*	,27529	,000
		Hemşirelik	-,31561	,24189	,395
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	Ebelik	Hemşirelik	,50270*	,15188	,003
		AYAY	,71090*	,18367	,000
	Hemşirelik	Ebelik	-,50270*	,15188	,003
	AYAY	Ebelik	-,71090*	,18367	,000
		Hemşirelik	-,20820	,16138	,403
Kabullenerek Soyutlama	Ebelik	Hemşirelik	,49662*	,15483	,005
		AYAY	1,07040*	,18723	,000
	Hemşirelik	Ebelik	-,49662*	,15483	,005
		AYAY	,57378*	,16451	,002
	AYAY	Ebelik	-1,07040*	,18723	,000
		Hemşirelik	-,57378*	,16451	,002
Duygusal Destek Arama	Ebelik	Hemşirelik	-,03568	,16783	,975
		AYAY	,20027	,20296	,586
	Hemşirelik	Ebelik	,03568	,16783	,975
		AYAY	,23595	,17833	,385
	AYAY	Ebelik	-,20027	,20296	,586
		Hemşirelik	-,23595	,17833	,385
Yaşayarak Aktif Planlama	Ebelik	Hemşirelik	,26689	,12829	,098
		AYAY	,08021	,15514	,863
	Hemşirelik	Ebelik	-,26689	,12829	,098
		AYAY	-,18668	,13631	,360
	AYAY	Ebelik	-,08021	,15514	,863
		Hemşirelik	,18668	,13631	,360

*p<.05

Tukey testi sonuçlarına bakıldığında (Tablo 44), DS, KSS ve KS faktörlerinin; öğrencilerin okudukları bazı bölüm grupları arasında p<0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre, dine sığınma faktöründe ebelik öğrencileri sırasıyla (0,80905* - 1,12466*) hemşirelik ve AYAY öğrencilerine göre pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yine dine sığınma faktöründe; hemşirelik öğrencileri (- 0,80905*) ebelik öğrencilerine göre, AYAY öğrencileri de (- 1,12466*) ebelik öğrencilerine göre negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Kaçma soyutlama – soyutlanma faktöründe ebelik öğrencileri sırasıyla (0,50270 – 0,71090) hemşirelik ve AYAY öğrencilerine göre pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. . Aynı stresle başa çıkma faktöründe; hemşirelik öğrencileri (-0,50270*) ebelik öğrencilerine göre, AYAY öğrencileri de (-0,71090*) ebelik öğrencilerine göre negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Diğer stresle başa çıkma faktörü olan kabullenerek soyutlama faktöründe; ebelik öğrencileri sırasıyla (0,49662* - 1,07040*) hemşirelik ve AYAY öğrencilerine göre pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Aynı kabullenerek soyutlanma faktöründe; hemşirelik öğrencileri AYAY öğrencilerine (0,57378*) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, ebelik öğrencilerinde (-0,49662*) negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Yine bu faktörde, AYAY öğrencilerinin; hem ebelik hem de hemşirelik öğrencileri (-1,07040*, -,57378*) ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır.

Bu sonuçlara göre; ebelik öğrencileri, hemşirelik ve AYAY öğrencilerine göre dine sığınma stresle başa çıkma faktörünü daha fazla kullanmakta yani herhangi bir vaka ile karşılaştığında dua etme, inanç ve ilahi güce sığınmadan daha fazla güç aldığını söyleyebilir ve böylece stresini kontrol altına alıp doğru tedaviyi uygulayabilir. Kaçma soyutlama - soyutlanma faktöründe sağlık öğrencisi, içinde bulunduğu stresten dolayı tamamen kendini bulunduğu ortamdan soyutlayıp olayları çözüme kavuşturmaz ve strese yenik düşer. Kabullenerek soyutlama faktöründe ise hem ebelik hem de hemşirelik öğrencilerinin hastanın tedavisini uygularken kendi isteği ile tedavi edemeyebileceğini ya da stresiyle başa çıkamayacağı için doğru tanıya karar veremeyeceğini düşünebilir ve kendini soyutlama ile stresten kurtulabileceğini düşünebilir.

4.10. Öğrencilerin Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olması ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin, herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmasına göre stresle başa çıkma tutumları ile ilgili bulgular Tablo 18' de verilmiştir.

Tablo 18. Öğrenci Topluluğuna Üye Olma ve Stresle Başa Çıkma Tutumu Varyansların Homojenliği Levene Testi

Faktörler	Levene	P
Dine Sığınma	2,369	,097*
Dış Yardım ile Aktif Planlama	,687	,505*
Kaçma-Soyutlama-Soyutlanma	7,034	,001
Kabullenerek Soyutlama	,817	,444*
Duygusal Destek Arama	1,169	,314*
Yaşayarak Aktif Planlama	,672	,512*

Levene sonuçlarına göre; DS, KS, DDA ve YAP faktörlerine ilişkin varyanslar homojen ($p>0.05$) iken, KSS faktörüne ilişkin varyansın homojen olmadığı ($p<0.05$) anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testi sonuçları ise Tablo 19' da verilmiştir.

Tablo 19. Öğrenci Topluluğuna Üye Olma ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Homojenliği Welch Testi

Faktörler	Welch	P
Kaçma Soyutlama-Soyutlanma	,323	,728

Tablo 19'da homojenliğe yönelik yapılan Welch testi analiz sonuçlarına göre Levene testinde homojenliği sağlamayan KSS faktörü $p<0.05$ düzeyinde Welch testine göre homojenliği sağlamamaktadır. Bu nedenle KSS faktörü analiz dışı bırakılmıştır.

Tablo 20. Öğrenci Topluluğuna Üye Olma Durumu Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		N	$\overline{X}$	SS
Dine Sığınma	Hayır	102	2,9673	1,21422
	İlk Nefes Topluluğu	10	3,7170	,80272
	Diğer	30	3,2057	1,19781
	Toplam	142	3,0704	1,19730
Dış Yardım ile Aktif Planlama	Hayır	102	3,5199	,64600
	İlk Nefes Topluluğu	10	3,6150	,76538
	Diğer	30	3,5110	,65559
	Toplam	142	3,5247	,65219
Kabullenerek Soyutlama	Hayır	102	3,1127	,83742
	İlk Nefes Topluluğu	10	3,4250	,64603
	Diğer	30	2,9583	,93330
	Toplam	142	3,1021	,84853
Duygusal Destek Arama	Hayır	102	3,6504	,79524
	İlk Nefes Topluluğu	10	4,0670	,60509
	Diğer	30	3,3447	,95221
	Toplam	142	3,6151	,83295
Yaşayarak Aktif Planlama	Hayır	102	3,4681	,63972
	İlk Nefes Topluluğu	10	3,7250	,78572
	Diğer	30	3,5917	,60701
	Toplam	142	3,5123	,64366

Tablo 20’ ye göre öğrencilerin herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmasına bağlı olarak kullanılan göre stresle başa çıkma faktörlerine en yüksek aritmetik ortalamalar DDA ($\overline{X}$ =4,06) faktöründe olduğu belirlenmiştir. Bölüm bazında incelendiğinde; DS ($\overline{X}$ =3,71), DYAP ($\overline{X}$ =3,61), KS ($\overline{X}$ =3,42), DDA ($\overline{X}$ =4,06) ve YAP ($\overline{X}$ =3,66) faktörlerinde İlk Nefes Topluluğu Avicenna’ nın aritmetik ortalamaları, diğer öğrenci topluluğuna üye olan ve olmayan öğrencilerin aritmetik ortalamalarından yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olunmasına göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 20’ de yer almaktadır.

Tablo 21. Öğrenci Topluluğuna Üye Olma ve Stresle Başa Çıkma Tutumu Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Dine Sığınma	Gruplar Arası	5,815	2	2,907	2,059	,131
	Gruplar İçi	196,314	139	1,412		
	Toplam	202,129	141			
Dış Yardım ile Aktif Planlama	Gruplar Arası	,090	2	,045	,104	,901
	Gruplar İçi	59,885	139	,431		
	Toplam	59,975	141			
Kabullenerek Soyutlama	Gruplar Arası	1,674	2	,837	1,165	,315
	Gruplar İçi	99,845	139	,718		
	Toplam	101,519	141			
Duygusal Destek Arama	Gruplar Arası	4,363	2	2,182	3,245	,042*****
	Gruplar İçi	93,463	139	,672		
	Toplam	97,826	141			
Yaşayarak Aktif Planlama	Gruplar Arası	,840	2	,420	1,014	,365
	Gruplar İçi	57,576	139	,414		
	Toplam	58,416	141			

*p<.05

Tablo 21' de görüleceği üzere öğrencilerin okudukları bölüme göre, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri faktörlerinden; DDA(,042) faktörü istatistiksel bakımdan p<0.05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip iken, diğer hiçbir faktör istatistiksel bakımdan p<0.05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey Testi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 22 Öğrencilerin Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olması ile Stresle Başa Çıkma Tutum Faktörlerine İlişkin Tukey Testi Analiz Sonuçları

Faktörler	(I) Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye misiniz?	(J) Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye misiniz?	Mean Difference (I-J)	Std	P
Duygusal Destek Arama	Hayır	İlk Nefes Topluluğu	-,41661	,27172	,279
		Diğer	,30573	,17031	,175
	İlk Nefes Topluluğu	Hayır	,41661	,27172	,279
		Diğer	,72233*	,29942	,045
	Diğer	Hayır	-,30573	,17031	,175
		İlk Nefes Topluluğu	-,72233*	,29942	,045

Tukey testi sonuçlarına bakıldığında (Tablo 22), DDA faktörünün; öğrencilerin herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olanları arasında p<0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre, duygusal destek arama faktöründe İlk Nefes Topluluğuna üye olan öğrenciler (0,80905*), Diğer (ÇOMÜ LÖSEV, Ebeler Topluluğu, Genç liderler, İzcilik, Kızılay, ÖHDER) öğrenci topluluklarına üye olanlarla pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Bu sonuçları incelediğimizde, öğrencilerin üye oldukları topluluklar sağlıkta öğrenciler için katkı sağladığını söylenebilir. Duygusal destek arama faktörü ise bu bağlamda, öğrencinin kendini hastanın yerine koyarak herhangi bir panik durumu gerçekleşmeden nasıl çözüm üreteceği konusunda yol gösterici olabileceği görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada; acil yardım ve afet yönetimi, hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile stresle başa çıkma tutumları arasında olan ilişkiyi cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, anne ve babanın çalışma durumu,

okudukları bölüm, üye oldukları öğrenci topluluğu, seyahat etme durumları, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olup olmamaları, mezun olduktan sonra ne yapacakları ile ilgili değişkenlerde ölçekler üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri 5 boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar, öğrencilerin en çok tercih etme durumlarına göre sırasıyla; akıl yürütme, açıklıkla yargıya ulaşma, kanıt arama ile gerçeği arama, açık fikirlilik, sistematiklik yoluyla gerçeği arama eleştirel düşünme eğilimleridir. Bu eğilimler, sırası ile ele alınarak; 6 boyutta incelenen dine sığınma, dış yardım ile aktif planlama, kaçma soyutlama-soyutlanma, kabullenerek soyutlama, duygusal destek arama, yaşayarak aktif planlama stresle başa çıkma değerleri ve öğrencilerin sosyo-demografik değişkenleri ile olan ilişkileri ve bu çerçevedeki diğer çalışmalara göre farklılık oluşturup/oluşturmadığı tartışılacaktır.

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği alt boyutlarına göre demografik özellikleri değerlendirilmiştir. Bu konu ve araştırmayla ilgili aynı ölçeği kullanan ulusal ve uluslararası herhangi bir araştırmaya, teze, makaleye ulaşılamamıştır. Bununla beraber sağlık öğrencilerinde eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılarak yapılan çok sayıda ulusal ve uluslararası araştırmaya ulaşılmıştır. Sosyo-demografik ölçeğe göre ilk olarak cinsiyet değişkeni ele alınmıştır. Bu değişkene göre "akıl yürütme", "açıklıkla yargıya ulaşma", "kanıt arama ile gerçeği arama", "açık fikirlilik", "sistematiklik yoluyla gerçeği arama" eğilimlerini tercih etmede cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuca göre, kadın veya erkek öğrenciler için ayrı bir ifadesi olmadığı söylenebilir.

California ölçeği kullanılarak Türkiye'de yapılan araştırmalarda Aras (2009)' ın çalışmasında "cinsiyet" değişkenine göre incelendiğinde; erkek acil hemşire çalışanın eleştirel düşünme becerisi kadın acil hemşire çalışanına göre daha yüksek olmasına rağmen, cinsiyete göre eleştirel düşünme beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Oktay ve ark. (2019)' nın yaptığı çalışmada, kız ve erkek Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin puan ortalamaları arasında istatistik açıdan anlamlı fark olmadığı ancak kız öğrencilerin daha yüksek eleştirel düşünme eğilimine sahip olduğunu belirlenmiştir. Çelik ve ark. (2015)' nın çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre eleştirel düşünme eğilimlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu çıkmıştır. Şengül (2010)' ün çalışmasında cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve kız öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi puan ortalamaları erkekler öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeğinde medeni durumda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Açıkgöz (2015) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerde evli olanların CEDEÖ puanı bekârlara göre yüksek olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Aras (2009)' ın yaptığı çalışmada bekârlar arasında eleştirel düşünme eğilimi evli olanlara göre daha yüksek olmasına rağmen, medeni durumuna göre eleştirel düşünme eğilim düzeyleri istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Bulgulara göre öğrencilerin anne ve babalarının çalışma durumu Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği açısından anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir.

Çalışmamızda sağlık öğrencilerinin okudukları bölüm ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri boyutlarından "açıklıkla yargıya ulaşma" ve "sistematiklik yoluyla yargıya ulaşma" faktörlerinde ebelik öğrencilerinde anlamlı fark bulunurken, diğer faktör olan "akıl yürütme", "kanıt arama ile gerçeği arama", "açık fikirlilik" te herhangi bir anlamlılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak Burhan (2009)' ın çalışmasında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin eğitim gördüğü bölümlere göre eleştirel düşüncenin benzer olduğu görülmüştür. Yıldırım ve ark. (2014)' nın yaptığı çalışmalarının sonucu da Burhan (2009)' ın çalışmasını desteklemektedir.

Araştırma sonucunda sağlık öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Eğilim faktörlerinin; seyahat etme, herhangi bir öğrenci topluluğuna ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, okudukları bölümü seçme durumu, kültürel aktivite olarak yaptığı ve mezun olduktan sonra ne yapacağı üzerine anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Uyar (2019)' ın çalışmasında; etkinliklere katılabilme, çalışma durumu, değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Diğer bir destekleyici çalışma Şengül (2010)' ün, öğrencilerden haftada birden çok sosyal etkinliklere katılanlar ve herhangi bir hobisi olanların eleştirel düşünme eğilimi puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Zaybak ve Khorshid (2006)' in çalışmasında ise Şengül (2010)' ün çalışmasını desteklemekte ve hemşirelik öğrencilerin sosyal etkinliklere katılmasının eleştirel düşünme puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu ve anlamlı fark olduğunu göstermiştir. Burhan (2019)' ın çalışmasında hemşirelerin eleştirel düşünce düzeylerinin bölümü seçme durumlarına göre farklılıklar göstermediği belirlenmiştir.

Stresle Başa Çıkma Tutum Envanterinin Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tutum Envanteri alt boyutları demografik özellikler bakımından değerlendirilmiştir. Bu konu ve araştırmayla ilgili aynı ölçeği kullanan yeterli sayıda araştırmaya, teze ve makaleye ulaşılamamıştır. Bununla beraber sağlık öğrencilerinde stresle başa çıkma tutum ve tarzları ölçek çeşidi kullanılarak yapılan çok sayıda ulusal ve uluslararası araştırmaya ulaşılmıştır.

Araştırmamız da Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde cinsiyet değişkenine baktığımızda; hem erkek hem kız öğrencilerin dine sığınma, kabullenerek soyutlama, duygusal destek arama boyutlarında istatiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Altundağ (2011)' ın yapmış olduğu çalışmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kaçma-soyutlamaya daha çok başvurdukları görülürken; kızların ise erkeklere göre dış yardım arama ve kaçma-soyutlamaya daha çok başvurdukları ortaya çıkmıştır. Kömür (2018)' ün çalışmasında da kadınların erkeklere göre stresle baş edebilme tutumlarının daha çok geliştiği belirlenmiştir. Bu çalışmanın tam tersi niteliğinde olan Altun (2017)' un çalışmasında, erkeklerin stresle başa çıkma konusunda kadınlara göre daha üstün olduğu görülmüştür. Brevar ve ark. (2018) Slovenya' da yapmış olduğu çalışmada kadın hemşirelerin erkek hemşirelere göre stresle başa çıkmada duygu odaklı stratejileri kullanmada daha etkili olduğu saptanmıştır. Avşaroğlu (2007)' nun çalışmasında ise kaçma-soyutlama alt boyutunda, üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri bakımından kız öğrencilerin erkek öğrencilerle arasındaki puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiş ve erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bal (2016) 'ın hekimler ile yapmış olduğu stresle başa çıkma tarzları cinsiyete göre değerlendirildiğinde toplam puanlar arasında farklılık bulunamamışken, iyimser yaklaşım puanı erkek hekimlerde kadın hekimlere göre yüksek bulunmuştur. Sağlık son sınıf öğrencilerinin hem çalışarak hem de eğitim görerek bu tempoya ayak uydurmaya çalışırken zorlandıkları bu yüzden kabullenerek soyutlanma, duygusal destek arama ve dine sığınma faktörlerine yönelmelerine neden olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmamız da Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde medeni durum değişkenine baktığımızda; sadece kaçma soyutlama-soyutlanma boyutunda bekar öğrencilerin evli öğrencilere göre anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Bizim çalışmamızın sonucundan farklı olarak Altun (2017) ve Kale (2018)'nin çalışmalarında evli veya bekar olmanın stresle başa çıkmada etken olmadığı görülmüştür. Altun (2017)' un çalışmasını destekler nitelikte olan Arslan (2019)' ın çalışmasında da stresle başa çıkmada medeni hal değişkeninde anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. Bu sonuçlara göre stres altındaki bekar sağlık öğrencisinin, evli sağlık öğrencisine göre bulunduğu stresin farkında olup kaçma yolunu tercih ettiğini söyleyebiliriz.

Bulgulara göre Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde öğrencilerin annelerinin ve babalarının çalışma durumunu incelediğimizde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışmamızın sonucuna göre sağlık öğrencisinin sağlık kuruluşlarında çalışmasında ya da çevresinde oluşan streste, anne ve babanın çalışma durumu stresini azaltmada ya da kontrol altına almada etkili olmadığı söylenebilir.

Araştırmamız sonucunda Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde sağlık öğrencilerinin okuduğu bölüme göre dine sığınma ve kabullenerek soyutlama faktörlerinde istatiksel açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Bizim çalışmamızın aksine Arslan (2019)' ın çalışmasında stresle başa çıkmada göreve göre değişim değişkenin de anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

Bulgulara göre Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde, öğrencilerin kültürel aktivite olarak yaptıkları etkinliklere baktığımızda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Komser (2019)' in çalışması bizim çalışmamızın aksine sosyal etkinliğe katılma durumuna göre öğrencilerin "kendine güvenli yaklaşım" ve "iyimser yaklaşım" puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuş ve sosyal etkinliğe katılan öğrencilerin "kendine güvenli yaklaşım" ve "iyimser yaklaşım" puanı yüksek bulunmuştur. Sosyal etkinliğe katılmayan öğrencilerin ise "çaresiz yaklaşım" puanları yüksek bulunmuştur.

Araştırmamız sonucunda Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde sağlık öğrencilerinin herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olma değişkeninde duygusal destek arama boyutunda İlk Nefes Topluluğu Avicenna' nın, diğer (ÇOMÜ LÖSEV, Ebeler Topluluğu, Genç liderler, İzcilik, Kızılay, ÖHDER) topluluklara üye olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir. Altınçapa ve ark. (2017)' nın hemşirelik öğrencilerinin bir sanat topluluğuna üye olmasında stresi anlama, nerden kaynaklandığını çözümleme ve strese karşı duygularını ortaya koymada yardımcı olduğu belirlenmiş ve öğrencilerin hem eleştirel düşünmesinin geliştirilmesine hem de stresle baş etmesinde olumlu yönleri olduğu tespit edilmiştir.

Bulgulara göre Stresle Başa Çıkma Tutum Ölçeğinde sağlık öğrencilerinin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, okudukları bölümü seçme, seyahat etme ve mezun olduktan sonra ne yapacağı üzerine istatiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Temel ve ark. (2005)' ın yapmış olduğu çalışmada ise, hasta bireylere bakım veren hemşirelerin eğitiminin bir hayli stresli olması, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümde memnun olmadıklarını göstermiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada; hemşirelik, ebelik ve acil yardım ve afet yönetimi son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile stresle başa çıkma tutumları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve kısmen anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yani sağlık öğrencilerin eleştirel düşünmeleri, stresi ve strese neden olan faktörleri ortadan kaldırmada ya da azaltmada kısmen etkili olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuca göre, öğrenciler stresi ve yarattığı faktörleri yok etmek için, dış yardım ile aktif planlama, kaçma soyutlama – soyutlanma, kabullenerek soyutlama, yaşayarak aktif planlamaları tercih etmelerinde kullandıkları; akıl yürütme, açıklıkla yargıya ulaşma, kanıt arama ile gerçeği arama, açık fikirlilik, sistematiklik yoluyla gerçeği arama faktörlerinin hepsinin etkisi altında kalmaktadırlar. Bu sonuçtan farklı olarak sağlık öğrencilerinin eleştirel düşünmesinde, dine sığınma ve duygusal

destek arama stresle başa çıkma faktörlerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin, hastaya müdahalede bulunurken ya da o anda hastayı kendi yerine koyarak ya da onun için düşünme durumuna girmeden eleştirel düşünmeye yer vermeksizin yapması gereken uygulamayı, tedaviyi yapar. Bu durum yaşanılan stresin büyüyerek daha büyük örgütsel strese dönüşmesini ve eleştirel düşünmemeye neden olacağının bir göstergesidir. Hemşirelik, acil yardım ve afet yönetimi ve ebelik öğrencilerinin çalışma koşulları göz önünde bulundurulduğunda, yaşanılan stresin krizlere dönüşmesini engellemiş olacaktır.

Hemşirelik, acil yardım ve afet yönetimi ve ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri tercihleri; cinsiyet, medeni durum, anne ve babalarının çalışma durumu, seyahat etme, herhangi bir öğrenci topluluğuna ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, okudukları bölümü seçme durumu, kültürel aktivite olarak yaptığı ve mezun olduktan sonra ne yapacağına göre değişmemektedir. Öğrencilerin, okudukları bölüme göre açıklıkla yargıya ulaşma ve sistematiklik yoluyla yargıya ulaşma faktörlerinde sadece ebelik öğrencilerinde anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulguya göre, ebelik öğrencilerinin var olan prosedürlere uyarak eleştirel düşünmeyi kullanabildiğini söyleyebiliriz.

Hemşirelik, acil yardım ve afet yönetimi ve ebelik öğrencilerinin stresle başa çıkma tutumları; annelerinin ve babalarının çalışma durumu, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, kültürel aktivite olarak yaptıkları etkinlikler, okudukları bölümü seçme nedenleri, seyahat etme ve mezun olduktan sonra ne yapacakları etkilememektedir. Bunlara karşın; cinsiyet, medeni durum, okuduğu bölüm nedeni, herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmada ilişkisi görülmüştür. Buna göre, kız öğrencilerin dine sığınma, kabullenerek soyutlama ve duygusal destek arama faktörlerine daha çok başvurdukları belirlenmiştir. Öğrencilerin bekar olanları kaçma soyutlama – soyutlanma faktörünü evli olanlara göre stresle başa çıkmada daha çok kullandıkları belirlenmiştir. Yani bekar olan sağlık öğrencileri sağlık kuruluşlarında staj eğitimi alırken veya okulda eğitim alırken stresle karşı karşıya kalma durumlarında evli olanlara oranla kendini bu durumdan hem soyutluyor hem de stresle başa çıkmak yerine bu durumdan kaçıyor. Meslek gruplarında ise; ebelik öğrencilerinin hem hemşirelik hem de acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerine göre dine sığınma, kaçma soyutlama-soyutlanma ve kabullenerek soyutlama faktörüne daha fazla başvurulduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olma demografik özelliğinde ise, duygusal destek arama faktöründe, İlk Nefes Topluluğu Avicenna'nın, diğer (ÇOMÜ LÖSEV, Ebeler Topluluğu, Genç liderler, İzcilik, Kızılay, ÖHDER) topluluklara göre daha fazla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkiye göre, sağlık öğrencilerinin İlk Nefes Topluluğu Avicenna' ya üye olanlarının çevredeki diğer kişilerden duygusal yönden destek alması diğer topluluklara üye olanlara göre fazla olduğu belirlenmiştir.

Genel olarak baktığımızda; sağlık öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile stresle başa çıkma tutumları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Eleştirel düşünme eğilimleri tercihlerinde; cinsiyet, medeni durum, anne ve babalarının çalışma durumu, seyahat etme, herhangi bir öğrenci topluluğuna ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, okudukları bölümü seçme durumu, kültürel aktivite olarak yaptığı ve mezun olduktan sonra ne yapacağı etkili olmadığı, sadece okudukları bölümlerine göre yani mesleklerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin stresle başa çıkma tutumlarında ise; annelerinin ve babalarının çalışma durumu, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma, kültürel aktivite olarak yaptıkları etkinlikler, okudukları bölümü seçme nedenleri, seyahat etme ve mezun olduktan sonra ne yapacakları etkili olmamakla birlikte, cinsiyet, medeni durum, okuduğu bölüm nedeni, herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmada stresle başa çıkmada etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bölümde, elde edilen araştırma sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulmuştur:

Araştırmanın sonuçlarına göre, sağlık öğrencilerinin hem eleştirel düşünme eğilimleri hem de stresle başa çıkma tutumlarını geliştirmeye yönelik çalışmalar planlanabilir.

Öğrencilerin stresle başa çıkma tutum faktörlerini bilmelidir. Yaşadıkları olaylarda var olan durumun farkında olup eleştirmeyi ona göre yapmalı ve doğru zamanda doğru stresle başa çıkma faktörünü kullanmalıdır. Buna göre öğrenciler duygusal olarak hareket etmeyip profesyonel bir açıyla stresi ortadan kaldırabilmelidirler.

Hemşirelik, acil yardım ve afet yönetimi ve ebelik öğrencilerinin çalışma koşulları göz önünde bulundurulduğunda ekip olarak çalışmanın önemli olduğu bilinmektedir. Bu bilgiye göre, çalışılan ekiplerin eleştirel düşünme eğilimleri ve stresle başa çıkma tutumları değerlendirilerek birbirlerini anlayan, tamamlayan çalışanlar ile birleştirilerek verim arttırılabilir.

Üniversite çerçevesinde öğrencilerin mesleki özellikleri içeren topluluklara katılımlarının teşvik edilmesi sağlanabilir. Çünkü sadece kendi bölümleriyle ilgili olan toplulukta anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Böylece öğrencinin hem eleştirel düşünmesinde hem de stresi ortadan kaldırmasında etkili olabilecektir.

Hemşirelik, acil yardım ve afet yönetimi ve ebelik öğrencilerinin, stresini azaltan ve motivasyonu arttıran yöntemlerin kullanıldığı eğitim modellerine daha fazla önem verilebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, sağlık bölümü öğrencilerinin stres kaynaklarının genelde iş yoğunluğundan kaynaklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı öğrencilerin staj yaptığı sağlık kurumlarındaki üst yönetimin çalışma saatlerinde iyileştirme, vardiyalı çalışma gibi çözümler sunması önerilebilir.

KAYNAKÇA

AKINOĞLU O. (2001). "Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenme Ürünlerine Etkisi" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 336 Sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Özcan Demirel).

ALDER H. (2004). "Yaratıcı Zeka". Hayat Yayınları. İstanbul.

ALTUN B. (2017). Kurumsal Stres Kaynakları ve Stresle Başa Çıkma: Beylikdüzü Belediyesi' nde Bir Uygulama. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ATALAY M & TEL H. (1999). "Gelecek Yüzyılda Hemşirelikte Lisans Eğitiminin Vizyonu Profesyonel Hemşirelik Hizmetleri İçin Hemşirelikte Lisans Eğitiminin Temel Unsurları". C.Ü.H.Y.O. Dergisi. 1999; 3(2): 47-54

AYDIN, A S. (2003). "Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Tarzları İle Cinsiyet ve Cinsiyet Rolleri Arasındaki İlişki". Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 147 Sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Betül Aydın).

BACANLI H. (1999). "Eğitim Psikolojisi". Kurtiş Matbaacılık, İstanbul.

BAHMANPOUR K, NAVİPOUR H, AHMADİ F & KAZEMNEJAD K. (2018). Critical Thinking in Clinical Nursing: A Content Analysis. Cukurova Medical Journal.43(1):172-179

BALTAŞ Z & BALTAŞ A. (2015). "Stres ve Başa Çıkma Yolları". Remzi Kitapevi. İstanbul.

BURHAN G, (2019). "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Seviyeleri ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği". Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Doç. Dr. Handan Ertaş).

BLAND H W, MELTON B F, WELLE P & BİGHAM L. (2012). "Stres Toleransı: Bin Yıllık Üniversite Öğrencileri İçin Yeni Zorluklar". Üniversite Öğrencisi Dergisi, 46 (2): 362-375.

CÜCELOĞLU D. (2009). "İnsan ve Davranışı". Remzi Kitapevi, İstanbul.

ÇELİK Ö. (2017). "Eleştirel Düşünme Becerilerinin Kariyer Uyum Yeteneklerine Etkisi". Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 114 Sayfa, Isparta, (Prof. Dr. İlker Hüseyin Çarıkçı).

DİRİLMEŞE E. (2006). "Hemşirelerin ve Öğrenci Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi". Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ERDOĞAN T, ÜNSAR A S & SÜT N. (2009). "Stresin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Bir Araştırma". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2): 447- 461.

ERZİNCANLI S. (2010). "Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi". Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

GÖKALP S. (2013). "Lisansüstü Hemşirelik Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzları, Psikolojik Güçlendirme ve Çatışma Yönetimi Stilleri". Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 83 Sayfa, İstanbul (Prof. Dr. Sevim Buzlu).

OKUTAN M & TENGİLİMOĞLU D. (2002). "İş Ortamında Stres ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Bir Alan Uygulaması", Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimleri Fen Dergisi: 3-42.

SENEMOĞLU P. (2017). "Sağlık Kuruluşlarına Örgütsel Stres: İlaç Mümessilleri Üzerine Bir Araştırma". İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

ŞATIRER H. (2011). "Satış Elemanlarının Stres Kaynakları ve Stresle Başa Çıkma Yolları (Isparta İli Organize Perakende Sektörü)". Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 128 Sayfa, Isparta, (Yrd. Doç. Dr. İrfan Ateşoğlu).

ŞENŞEKERCİ E & BİLGİN A. (2008). "Eleştirel düşünme ve Öğretimi". Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 9(14): 15-43.

TDK, Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 31.01.2019.